

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عنوان مقاله: تأثیر احکام
شریعت بر آرامش انسانها
گردآورندگان:

خانم زهره برات پورمال امیر
و خانم ایمان عماریان

مدرسه علمیه: الزهرا (سلام
الله علیها)

چکیده

دین و مذهب نقشی بی‌بدیل در زندگی انسان‌ها داشته و به هیچ وجه قابل حذف نمی‌باشند. و بررسی نقش این نهاد مهم در عرصه‌های مختلف زندگی بشر از جمله نشاط و آرامش روحی انسان بسیار حائز اهمیت است. انسان وقتی دین و به طور خاص احکام شریعت را به طور صحیح بشناسد و تأثیر آن را بر روحیات خود متوجه گردد، می‌تواند به انجام واجبات و ترک محرّمات روی آورد. از این رو این پژوهش به دنبال بررسی نقش ساختارمندی احکام شریعت در مسئله آرامش انسان تدوین گشته است. این پژوهش به روش توصیفی نگاشته شده است.

شریعت اسلام با تعیین احکامی چون نماز، روزه، حج، زکات، جهاد و ... آرامش را برای انسان تضمین نموده است. رفع نگرانی، فرو نشاندن هیجانات غیر منطقی دل، نیروبخشی به اراده و دوری از فقر مادی و معنوی از آثار آرامش بخشی عمل به احکام شریعت به شمار می‌آیند.

هر چقدر شناخت احکام شریعت و عمل به آن برای افراد بیشتر حائز اهمیت بوده و نقش آن در زندگی روزمره بیشتر باشد، نقش آرامش بخشی آن نیز بیشتر خواهد بود و بالعکس؛

واژگان کلیدی: احکام، شریعت، آرامش.

زندگی دنیا در اندیشه دینی مزرعه آخرت و خاستگاه رسیدن به کمال اخروی است. دین، زندگی را بستر تکامل و مقدمه آخرت می‌داند. از این رو زندگی موفق از آن کسی است که هنر زندگی کردن را داشته باشد. برای موفقیت در زندگی باید مهارت زندگی کردن را آموخت. از عوامل مهم در موفقیت انسان آرامش می‌باشد. آموزه‌های دینی با توجه به نیازهای انسان در زمینه‌های کمال و تکامل او به آرامش او توجه نموده‌اند. از آنجایی که در جامعه ما اکثر مسائل با دین گره خورده است، صرف نظر از اینکه این امر خواسته از سوی همه مردم باشد، یا ناخواسته؛ به هر حال ما در جامعه‌ای زندگی می‌کنیم که صفت دینی و اسلامی را با خود همراه دارد و زندگی فردی و اجتماعی ما با دین مرتبط می‌شود. در چنین شرایطی برای صحبت کردن در رابطه با آرامش و برنامه‌ریزی برای ارتقاء آن در سطح جامعه لازم است، به نسبت این مفهوم به دین هم پرداخته شود؛ چه اینکه نزد عموم مردم این تصور رایج است که دین و احکام شریعت و آرامش در نسبتی متضاد قرار دارند. از این رو ضرورت انجام پژوهش‌هایی در این رابطه بسیار نمود پیدا می‌کند.

این پژوهش کوشیده است تا با شیوه توصیفی-تحلیلی، ضمن تعریف آرامش و بیان دیدگاه اسلام در رابطه با آن، نقش ساختارمندی احکام شریعت را در ایجاد آرامش بررسی نموده است.

مفهوم شناسی مقاله:

مفهوم شریعت

«شریعت» از ماده «شرع» در لغت به معنای درگاه و سردر ورودی (= عتبه) و نیز به معنای آبشخور و جایگاهی که بدون طناب از آن آب نوشیده می شود «مورد الماء الذی یستقی منه بلا رشاء» آمده است.^۱ راغب می گوید:

«راه آشکارا «شَرَعْتُ لَهُ طَرِيقاً» یعنی راهی باز نمودم و آشکار کردم. شرع در اصل مصدر است سپس اسم شده به راه آشکار و به آن شرع (بفتح و کسر اول) و شریعت گفته شده و بطور استعاره به طریقه خدائی اطلاق شده است».^۲

در مجمع فرموده :

« شرعه و شریعت هر دو یکی است و آن طریقه واضحه است و اصل آن بمعنی ظهور میباشد.»^۳

خداوند متعال در قرآن کریم می فرماید:

^۱ ابراهیم مصطفی، ودیگران، المعجم الوسیط، ج ۱، ناشر: دار الدعوة، بی تا، ص ۴۷۹

^۲ الحسین بن محمد الراغب الأصفهانی، همان کتاب، ص ۴۵۰.

^۳ فخرالدین بن محمد طریحی، و احمد حسینی اشکوری، مجمع البحرین، ج ۲، بیروت، مؤسسه التاریخ العربی، ۱۴۲۸-۲۰۰۷، ص ۵۰۰.

- ۵- آرگین مایکل، روان شناسی شادی، ترجمه مسعود گوهری و دیگران، اصفهان، جهاد دانشگاهی، ۱۳۸۶.
- ۶- آلبری قطبی سی آر سی، هوگو ایبشر، زبور مانوی، ترجمه ابوالقاسم اسماعیل پور، تهران، انتشارات فکر روز، بی تا.
- ۷- اکبری محمود، غم و شادی در سیره معصومین، قم، انتشارات فتیان، ۱۳۹۳.
- ۸- امینی عبدالحسین، الغدیر، ترجمه محمدتقی واحدی، تهران، کتابخانه بزرگ اسلامی، ۱۳۶۸ ش، ج ۳
- ۹- بحرانی میثم بن علی ابن میثم، ترجمه شرح نهج البلاغه، ترجمه قربان علی محمدی، علی اصغر نوایی یحیی زاده، چاپ اول، مشهد، بنیاد پژوهش های آستان قدس رضوی، ۱۳۷۵ ش.
- ۱۰- بریجانیان ماری، فرهنگ اصطلاحات فلسفه و علوم اجتماعی، ویراسته بهاءالدین خرمشاهی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۷۳.
- ۱۱- پسندیده عباس، الگوی اسلامی شادکامی با رویکرد روان شناسی مثبت گرا، چاپ: ۱، قم، ناشر: موسسه علمی فرهنگی دار الحدیث، سازمان چاپ و نشر، ۱۳۹۲ ه. ش.
- ۱۲- جمعی از محققین (مرکز اطلاعات و مدارک اسلامی)، فرهنگ نامه اصول فقه، ناشر: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی معاونت پژوهشی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، چاپ: باقری، ۱۳۸۸.
- ۱۳- جیمز ویلیام، دین و روان، ترجمه مهدی قاینی، تهران، دارالفکر، ۱۳۸۷.
- ۱۴- حمید زاده اکبر، قطره ای از دریا؛ گذری بر حکمت های نهج البلاغه، تهران، انتشارات پیام نوین، ۱۳۸۲.
- ۱۵- حسینی نیا اقبال، اخلاق زندگی (۲): مجموعه متن های برنامه ای برای گروه های خانواده و اجتماعی، تهران، مرکز پژوهشهای اسلامی صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۸.
- ۱۶- خبازی مجید، شادی و رسانه، چاپ اول، قم، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۹۰.
- ۱۷- دهخدا علی اکبر، فرهنگ متوسط دهخدا، تهران، دانشگاه تهران، موسسه انتشارات و چاپ، ۱۳۹۰.
- ۱۸- دین پرور جمال الدین، راه و رسم زندگی، بنیاد نهج البلاغه، قم، بی تا، ۱۳۸۴ ش.
- ۱۹- دورانت ویلیام (ویل)، تاریخ تمدن، ج ۱، تهران، ناشر: اقبال، سال چاپ ۱۳۳۷.
- ۲۰- رجالی تهرانی علیرضا، نماز در نهج البلاغه، قم، دارالصادقین، ۱۳۷۵.
- ۲۱- رضایی اصفهانی محمد علی، تفسیر قرآن مهر، قم، انتشارات پژوهشهای تفسیر و علوم قرآن، ۱۳۸.
- ۲۲- سروش محمد علی، شعله های سرد، تهران، موسسه علمی فرهنگی دارالحدیث، ۱۳۸۶.

- ۲۳- شجاعی محمد صادق ، دیدگاه های روان شناختی حضرت آیت الله مصباح یزدی، قم:موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۶ش.
- ۲۴- شاملو سعید، آسیب شناسی روانی، بی جا ، انتشارات رشد، ۱۳۶۸ ش.
- ۲۵- شریفی احمد حسین ، همیشه بهار(اخلاق و سبک زندگی اسلامی)، چاپ ۱۳، تهران، ناشر: دفتر نشر معارف (وابسته به نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری)، ۱۳۹۸.
- ۲۶- شفق غلامرضا ، مهریه و جهیزیه در اسلام و ایران، مرکز پژوهش های صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، تهران، ۱۳۸۸.
- ۲۷- شفاهی حسین ، جنگ و جهاد در نهج البلاغه، تهران، مرکز پژوهش های اسلامی، ۱۳۸۶. ص ۵ صفوی کوروش ، از زبان شناسی به ادبیات، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی، ۱۳۸۰.
- ۲۸- طاهری حبیب الله ،نقش باورهای دینی در رفع نگرانی ها، چاپ دوم، قم، زائر، ۱۳۸۶ ش.
- ۲۹- طبرسی فضل بن حسن، ترجمه تفسیر مجمع البیان ترجمه حاج شیخ حسین نوری و محمد مفتاح، تهران - ایران: فراهانی.
- ۳۰- طباطبایی محمد حسین ، و موسوی محمد باقر، تفسیر المیزان (ترجمه)، قم - ایران: جامعه مدرسین حوزه علمیه قم. دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۷۸.
- ۳۱- عاشوری داریوش ، فرهنگ علوم انسانی، ویراست دوم ، تهران، نشر مرکز، ۱۳۸۴.
- ۳۲- غلوب مقدم مهیار ، نظریه های نقد ادبی معاصر ، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها، ۱۳۷۷.
- ۳۳- عمید حسن ، فرهنگ عمید، تهران، امیر کبیر، ۱۳۶۰.
- ۳۴- قرائتی، محسن، تفسیر نور (قرائتی)، تهران - ایران: مرکز فرهنگی درسهای از قرآن. ۱۳۸۸.
- ۳۵- قرشی بنابی علی اکبر ، قاموس قرآن، چاپ: ششم، تهران، ناشر: دار الکتب الاسلامیه، ۱۴۱۲ ق.
- ۳۶- کاشفی محمد رضا ، پرسش ها و پاسخ ها (دفتر اول خدانشناسی و فرجام شناسی)، قم، دفتر نشر معارف ، ۱۳۸۵.
- ۳۷- لقمانی احمد ، خنده شوخی شادمانی، قم، انتشارات سابقون، ۱۳۸۰
- ۳۸- مطهری مرتضی ، مقالات فلسفی، چاپ دوم، تهران، نشر حکمت، ۱۳۸۶.
- ۳۹- -----، بیست گفتار، تهران، صدرا، ۱۳۷۰.

- ۴۰- -----، تعلیم و تربیت در اسلام، چاپ نودم، تهران، صدرا، ۱۳۹۲.
- ۴۱- -----، ده گفتار، چاپ پنجم، قم، دارالتبلیغ الاسلامیه، ۱۳۶۸ ش
- ۴۲- معین محمد، فرهنگ فارسی معین، تهران، مؤسسه انتشارات امیرکبیر، ۱۳۷۵.
- ۴۳- موسوی محمد، احکام پارکها و مراکز تفریحی، قم، ناشر: معروف، 1394.
- ۴۴- موسوی خمینی روح الله، چهل حدیث، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار حضرت امام خمینی، ۱۳۷۳.
- ۴۵- مکارم شیرازی، اخلاق در قرآن، قم، مدرسه الإمام علی بن ابی طالب(ع)، ۱۳۸۵ ش، ج ۳.
- ۴۶- -----، تفسیر نمونه، تهران - ایران: دارالکتب الإسلامیة. ۱۳۷۴.
- ۴۷- -----، پیام امام شرح تازه و جامعی بر نهج البلاغه، چاپ اول، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۵ ش.
- ۴۸- محمدی ری شهری محمد، میزان الحکمه، ترجمه حمید رضا شیخی، چاپ دوم، قم، دارالحدیث، ۱۳۸۷.
- ۴۹- موسوی اصل مهدی، فقر و بهداشت روانی از دیدگاه دین و روان شناسی، فصلنامه تخصصی روان شناسی و دین، ۱۳۸۸ ش.
- ۵۰- ناظم زاده قمی اصغر، جلوه های حکمت، چاپ دوم، قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۵ ش.
- ۵۱- نجاتی محمد عثمان، قرآن و روان شناسی، مشهد، بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۶۷.
- ۵۲- وُلْمَن بنجامین بی، اختلالات روان تنی، ترجمه بهمن نجاریان و دیگران، تهران، انتشارات رشد، ۱۳۷۵.
- ۵۳- هدفیلد، روانشناسی و اخلاق، ترجمه علی پریور، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، 1356.
- ۵۴- هاشمی رفسنجانی اکبر، فرهنگ قرآن، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۳.

**مقاله و پایان نامه*

- ۱- یلوخانی راضیه و دیگران، تعریف نشاط و راهکارهای عملی در ارتقای نشاط اجتماعی، بهروز، سال بیست و نهم، زمستان ۹۸.
- ۲- ابراهیمی اعظم، پایان نامه شادی و شادابی از منظر دین، دانشکده اصول الدین، قم، ۱۳۸۳.

- ۴- بزرگ زاده حسین ، نفاق و منافقین در قرآن، فصلنامه دین و سیاست، شماره ۱۷ و ۱۸ پاییز و زمستان ۸۷.
- ۵- پناهی علی احمد ، نقش نماز در آرامش روان، مجله روان شناسی و دین، بهار ۱۳۸۷.
- ۶- پسندیده عباس ، مقاله زهد و بهداشت روان، مجله علوم حدیث، تابستان ۱۳۸۸، شماره ۲۲،
- ۷- حسین ثابت فریده ، مبانی دینی و تحلیل روان شناختی صبر با تکیه بر آیات قرآن کریم، مجله سراج منیر، سال دوم، شماره هشتم، ص ۷۳-۷۸.
- ۸- رضوی دوست غلامرضا ، حسین خاکپور ، و دیگران، نقش صبر در آرامش و سلامت معنوی انسان از نگاه قرآن و روایات اسلامی، مجله تاریخ پزشکی، زمستان ۱۳۹۴، شماره ۲۵،
- ۹- رستمی مریم ، شادی در اسلام، گنجینه ، شماره ۵۴، ۱۳۸۷.
- ۱۰- شرف‌الدین سیدحسین، نصرالله نظری، معرفت فرهنگی اجتماعی رابطه عاملیت و ساختار از دیدگاه علامه طباطبائی، سال پنجم، شماره سوم، پیاپی ۱۹، تابستان ۱۳۹۳ .
- ۱۱- عرب نژاد اعظم ، پایان نامه نقش دین در آرامش روح و روان از دیدگاه نهج البلاغه، دانشگاه قرآن و حدیث، کارشناسی ارشد رشته علوم حدیث، اردیبهشت ۱۳۹۲.
- ۱۲- فهرستی زهرا ، مهری توتونچیان، شادی و نشاط از دیدگاه فقه با رویکردی بر نظر امام خمینی، پژوهشنامه متین، سال شانزدهم، شماره ۶۲، بهار ۱۳۹۳.
- ۱۳- کعبی عباس، تطبیق نظام حقوقی اسلام و حقوق وضعی معاصر(2)، فصلنامه فقه اهل بیت، بهار ۱۳۸۳ شماره ۳۷.
- ۱۴- گلزاری محمود و یحیی یثربی و محمود صادقی دین خاستگاه شادی‌های پایدار فصلنامه زنان شماره ۱۳ ، بی تا.
- ۱۵- لبنانی مطلق محمدصادق، حکم، دائرة المعرف بزرگ اسلامی ، چهارشنبه ۴ دی ۱۳۹۸ جلد ۱۰.
- ۱۶- محمد پور شیما ، آرامش حقیقی از دیدگاه قرآن، دوفصلنامه تخصصی پژوهش های میان رشته ای قرآن کریم، سال ششم، شماره دوم، پاییز ۱۳۹۴.
- ۱۷- مرکز فرهنگ و معارف قرآن، رویکرد قرآنی به مسأله آرامش در مقایسه با سایر ادیان، مجله پاسدار اسلام، آبان ۱۳۸۴، شماره ۲۸۷.
- ۱۸- ملاکاظمی محسن، دنیای آشفته؛ دنیای مذموم و ممدوح در کلام امام خمینی، مجله خُلُق ، آذر و دی سال ۱۳۹۲ - شماره ۳۸.

*سایت اینترنتی

سایت <https://farsi.khamenei.ir>، ۱۴۰۳/۸/۱۰ .